
Forklædt som relativpronomen

Leksemet that i engelske relativsætninger

Af Alex Klinge

INDLEDNING

Da Niels Davidsen-Nielsen (NDN) i 1985 blev ansat som professor i engelsk sprog på Handelshøjskolen i København, valgte han samtidig at skifte fokus i sin forskning. Fra primært at have interesseret sig for fonetik og fonologi kastede NDN sig over kontrastiv sprogbeskrivelse inden for grammatik i sprogparrat engelsk og dansk. Den kontrastive sprogbeskrivelse har aldrig fået en stærk position som almenlingvistisk teoretisk paradigme, ikke mindst da andre teoridannelser med universelle og kognitive prætentioner har presset sig på med løfter, endnu ikke indfrie, om større videnskabelige gennembrud. Ikke desto mindre havde, og har, den kontrastive sprogbeskrivelse en oplagt pædagogisk berettigelse. Ved at kontrastere nært beslægtede udtrykskategorier i en sprogindlærers modersmål, L1, og det sprog hun er i færd med at tilegne sig, L2, bør det i princippet være muligt at identificere ligheder og forskelle på en sådan måde at indlærerens opmærksomhed kan rettes mod de steder hvor en tilsyneladende lighed mellem de to sprog er af en sådan art at overførsel af formelle træk fra L1 fører til en u hensigtsmæssig eller ugrammatisk konstruktion i L2. Dette gælder naturligvis særligt ved nærtbeslægtede sprog som dansk og engelsk, hvor de formelle kategorier har relativt store ligheder, mens sådanne ligheder ikke nødvendigvis afspejles helt så klart i deres semantik.

Det var i hvert tilfælde det pædagogiske argument som lå bag NDN's tidlige forskning på CBS inden for verbalkategorierne tempus og modus (Davidsen-Nielsen 1990: 2-6). Og det skulle jo være klart nok at det giver mening at gøre indlærere med dansk som L1

opmærksomme på at trods den formelle lighed, og trods en fælles stamfader, kan *skal* ikke umiddelbart overføres til engelsk *shall*, og den udstrakte brug af præsens til fremtidsreference i L1 kan kun i begrænset omfang overføres til L2 osv. Den immanente sprogbeskrivelse, hvor kun ét sprog beskrives, tager ikke hensyn til at indlæreren allerede har et sprog og dets udtryksskategorier at trække på.

Ud over den fortsatte relevans som pædagogisk værktøj har den kontrasterende tilgang til sprogbeskrivelse faktisk stadig en væsentlig rolle at spille også i den immanente sprogbeskrivelse. Dette kan måske virke selvmodsigende, da den immanente sprogbeskrivelse jo kun drejer sig om det ene sprog, men da dansk og engelsk er nærtbeslægtede sprog, kan nabosproget udgøre en fremragende kilde til nye opdagelser eller indirekte evidens for analyser. Det gælder for sprogparret dansk og engelsk at såvel synkroner som diakroner træk i det ene sprog kan give ny indsigt i hvordan vi skal forstå træk i det andet sprog. Vi bevæger os her i retning af den sammenlignende sprogbeskrivelse, altså i grænselandet mellem den synkront orienterede kontrastive sprogvidenskab og den diakront orienterede sammenlignende sprogvidenskab, to paradigmer der vil noget forskelligt, men tilnærmelsesvis gør det samme. Det er i dette grænseland jeg vil tage mit udgangspunkt.

Jeg vil argumentere for at på nøjagtig samme måde som vi må konkludere at det danske leksem *som* ikke er et relativpronomen i (1),

(1) *en medicin som kan kurere cancer,*

må vi konkludere at *that* ikke er et relativpronomen i (2),

(2) *a medicine that can cure cancer.*

Såvel *som* i (1) som *that* i (2) bør analyseres som konjunktioner frem for som relativpronominer. Det er en vigtig konklusion, og det er en konklusion som går imod en lang og veletableret – men absolut ikke uimodsagt – tradition for at regne *that* i (2) for et relativpronomen på linje med *who* og *which*. Min konklusion er at hvis *som* bedst kan analyseres som en konjunktion på dansk, giver det indirekte evidens for at *that* også med rimelighed kan analyseres som en konjunktion på engelsk idet dansk og engelsk er så nærtbeslægtede sprog at det også er rimeligt at formode at de i deres udvikling har trukket på nogle af de samme formelle kategorier og strukturer. Før vi når frem til den konklusion, vil jeg først redegøre for hvad problemet er, dernæst vil jeg fremlægge analyser som støtter at *that* bør analyseres henholdsvis som et relativpronomen og som en konjunktion.

FORKLÆDNINGEN OG PROBLEMERNE

Hvad er problemet? Moderne engelsk har tilsyneladende homonymer i de understregede former i (3.a-b) og (4.a-c).

- (3) (a) *I know that Mary spread the idea.*
(b) *the knowledge that Mary spread the idea*
(c) *I know that {*Mary spreading the idea, *Mary to spread the idea}.*
(d) **I have faith in that the idea will spread.*
- (4) (a) *I know that.*
(b) *I know that idea.*
(c) *I have faith in that idea.*

That i (3) analyseres traditionelt som en konjunktion, mens *that* i (4) traditionelt analyseres som et pronomen – nærmere bestemt som et ”demonstrativt” pronomen i (4.a) som har determinativ distribution i (4.b) og (4.c). Denne skelnen mellem to distinkte leksemer, en konjunktion og et pronomen, kan godtgøres på basis af distribution, semantik og form. Vi begynder med distributionen.

That i (3.a-b) indgår på en ikkeargumentplads i ledsætningen, hvilket er karakteristisk for konjunktioner, mens *that* i (4.a-b) indgår på en argumentplads, hvilket er karakteristisk for pronominer. I (3.a-b) tager konjunktionen *that* en finit ledsætning som komplement, i (4.a) optræder *that* som intransitivt determinativ, mens det i (4.b og c) tager nominalet *idea* som komplement. Det fremgår af (3.c) at konjunktionen *that* kræver en finit ledsætning som komplement, og det fremgår af (3.d) at en ledsætning med konjunktionen *that* som kerne ikke kan distribuere som komplement for en præposition, mens det fremgår af (4.c) at en determinativfrase med pronominet *that* som kerne godt kan distribuere som komplement for en præposition. Vi kan konkludere at konjunktionen *that* tager en finit sætning som komplement, mens pronominet *that* enten optræder intransitivt, som i (4.a), eller tager et nominal som komplement, som i (4.b) og 4.c).

Der er en klar semantisk forskel som følger samme brudlinje som distributionen. Konjunktionen *that* i (3) føjer intet semantisk indhold til den proposition som ledsætningen udtrykker, mens pronominet i (4) indkoder en singular entitet og distal deiksis, hvilket står i kontrast til pluralis *those* og proximal *this/these*. Det er vigtigt at bemærke at intransitivt *that* i (4.a) ikke kan referere til personer, mens transitivt *that* kan få personreference via sit nominalkomplement, fx *I know that boy*.

Konjunktionen *that* og pronominet *that* er faktisk kun partielle homonymer. De er nok homografer, men de er kun delvist homofoner. Pronominet *that* udtales altid med fuld vokal som /ðæt/, hvad enten det optræder transitivt eller intransitivt, mens konjunktionen *that* normalt, men ikke nødvendigvis, udtales med den svagere schwa-vokal, altså /ðət/. Pronominet har altså ikke en svagform med schwa-vokal (Palmer et al. 2002: 1613). Den fonetiske forskel er af en sådan art at den kan anses blot for at være en naturlig og regelmæssig svækkelse af en grammatisk form i en given distribution, sml. modalverbet *can* /kæn/, som har den svækkede variant /kən/. I så fald tæller den fonetiske kontrast altså ikke som en adskillelse af to distinkte leksemer. Da pronominet end ikke som transitivt determinativ har en svækket variant, og da korrelationen med de distributionelle og semantiske adskillende træk er entydig, underbygger denne formelle forskel en analyse hvor engelsk har to forskellige leksemer: en konjunktion *that* og et pronomen *that*. Da vi her helt klart har at gøre med et ægte pronomen, vil jeg anse det for at være standarden i relation til hvilken vi kan vurdere *that* i relativsætninger.

Konklusionen er altså at engelsk har en konjunktion *that* som adskiller sig fra et pronomen *that*. For nemheds skyld kan vi annotere dem som ^{konj}*that* og ^{pro}*that*. At disse er to forskellige leksemer, er mig bekendt ukontroversielt. De adskillende træk er mange og klare nok. Problemet opstår når vi skal tage stilling til hvorvidt formen *that* i (5) er en form af leksemet ^{konj}*that* eller af leksemet ^{pro}*that*.

(5) *the idea that Mary spread*

Inden for traditionel grammatik er *that* i (5) blevet anset for at være et relativpronomen på linje med de centrale relativpronomener *who*, *which* og en nulrealiseret form (se fx Quirk et al. 1985: 365-368). Det synes umiddelbart at være tilfældet at *that* optræder som forskelsløst alternativ til såvel *who* som *which* og nulrealiseret form som illustreret i (6).

- (6) (a) *the idea {that, which, ø} Mary spread*
 (b) *the person {that, who[m], ø} Mary met*

Hvis *which* og *who* er relativpronomener i (6), så tyder det på at *that* også må være det. *That* optræder tilsyneladende på samme måde som *which* og *who* som objekt for *spread* og *met*. Er det nu også rigtigt? Vi ved jo at der er to forskellige *that*-leksemer, og givet at *that* i (6.a-b) indleder en finit ledsætning på samme måde som ^{konj}*that* i (3.a-b), kunne der måske være god grund til at analysere *that* i relativsætninger nærmere med henblik på at finde ud af om det er en form af leksemet ^{konj}*that* eller af leksemet ^{pro}*that*. Det vender jeg tilbage til i næste afsnit.

Nu er problemet blevet identificeret. Før vi kigger nærmere på de alternative analysemuligheder, bør vi overveje hvorfor det er et problem hvorvidt vi ender med at analysere *that* i relativsætninger som leksemet ^{konj}*that* eller leksemet ^{pro}*that*. Der er naturligvis den overordnede grund at vi som altid ønsker at vælge den simplest mulige analyse som giver de bedst mulige forudsigelser, hvilket naturligvis gælder hvad enten vi stræber efter adækvat sprogbeskrivelse eller hensigtsmæssig sprogpædagogik. I denne sammenhæng er der dog en yderligere presserende grund.

Andetsteds har jeg argumenteret for at der i de germanske sprog i dag er klasser af determinativer som udspringer af former der i oldsprogene havde et *p*-rod morfem (Klinge 2006 og under udgivelse). Vi finder det for eksempel i de oldengelske og olddanske proximale demonstrativparadigmer, som havde maskulinum-, neutrum- og femininum-formerne (engelsk/dansk) *pēs/pessi*, *pis/petta* og *pēos/pessi*. Det fælles oldgermanske *p*-rod morfem undergik i såvel engelsk som dansk svækkelse fra ustemt spirant /θ/ til stemt spirant /ð/ og blev sidenhen i de kontinentale germanske sprog udskiftet med alveolært /d/. Den oprindelige form /θ/ overlever i islandsk, mens engelsk har ”melleformen” /ð/, og dansk den nyeste form /d/. Vi har således i moderne engelsk og dansk en række pronomenleksemer/determinativleksemer som deler dette morfem. Det gælder blandt andet følgende former:

- (7) (a) Moderne engelsk: *the, this, that, there, then, this, thus, thence, thither*
- (b) Moderne tysk: *das, dieses, da, dort, dann, denn*
- (c) Moderne dansk: *det, dette, da, der, did, de*.

I deres grunddistribution deler alle leksemerne i (7) en udpegende semantik i relation til entiteter, tider eller steder. Det er taleren som udpeger den entitet, det tidspunkt eller det sted som tilhøreren skal aktivere for at danne den rette entitet som indgår i den proposition taleren ønsker etableret hos tilhøreren. Det er semantikken i det delte *p*-rod morfem. Denne udpegende funktion står i kontrast til en række former som udspringer af et *hw*-morfem i de germanske oldsprog, som i dag genfindes i leksemerne i (8):

- (8) (a) Moderne engelsk: *what, which, who, where, when, whence, whither, why*
- (b) Moderne tysk: *was, welches, wer, wo, wann, wie, warum*
- (c) Moderne dansk: *hvilket, hvo/hvem, hvad, hvor*.

De leksemer der er baseret på *hw*-morfemet, indkoder en semantik som komplementerer leksemer baseret på *p*-morfemet. Med *hw*-morfemet signalerer taleren at hun lader entiteten, tidspunktet eller stedet stå som en åben variabel således at det er tilhøreren selv

som skal vælge den entitet som passer til konteksten. *b*-morfemet og *hw*-morfemet skal med andre ord analyseres som en udtrykskategori med to medlemmer som semantisk og formelt gensidigt udelukker hinanden, som i parret *what analysis - that analysis*. Denne analyse understøttes formelt blandt andet af det faktum at en række leksemer eksplicit danner komplementære par: *where-there, when-then, whence-thence, whither-thither, wann-dann, warum-darum* osv. (Langacker 2001, Klinge under udgivelse).

Ifølge den foreslåede analyse er der altså god grund til at skelne skarpt mellem engelske leksemer som er baseret på *b*-morfemet og *hw*-morfemet, altså moderne engelske *th*- og *wh*-leksemer. Jeg får et alvorligt forklaringsproblem hvis *who/which* og ^{pro}*that* er i fri kommutation i relativsætninger uden semantiske konsekvenser. Hvis *that* i relativsætninger derimod er ^{konj}*that* forklædt som relativpronomen, kan jeg indtil videre ånde lettet op. Og det er vigtigt.

AFSLØRINGEN

Hvilken formklasse *that* i relativsætninger tilhører, er ikke et nyt spørgsmål. Det har været genstand for diskussion og udveksling af argumenter igennem lang tid. I deres engelskgrammatik kalder Bache og Davidsen-Nielsen *that* i relativsætninger for „conjunctionlike“, uden de dog går nærmere ind på hvad der ligger i at være konjunktionsagtig (Bache & Davidsen-Nielsen 1997: 428). Hudson (1990) og Sag (1997) har fremlagt argumenter imod at analysere *that* i relativsætninger som leksemet ^{konj}*that*, hvorimod Huddleston et al. (2002) ligesom jeg selv argumenterer for at *that* i relativsætninger er ^{konj}*that*.

Før det er muligt at vurdere de forskellige argumenter og analyser, er det nødvendigt at vi lægger os fast på hvad det vil sige at være et pronomen. Siden Abney gennemførte en analyse hvor komplekse nominaler består af en sekvens af projektioner gående fra de funktionelle projektioner DP og QP til den leksikalske projektion NP (Abney 1987), har det været klart at engelsk kun har ét ægte „pro-nomen“, nemlig pro-formen *one*, som er en generaliseret pro-form der kan indtage pladsen som kerne i en NP. I konstituent-spørgsmål med spørgeordet *in situ* kan *what* dog ligeledes optræde som pro-form for en N-kerne, sml. (9.b).

- (9) (a) *John wants a blue balloon and Mary wants a red one.*
(b) *Mary wants a red what?*

De øvrige leksemer som traditionelt kategoriseres som pronomener, er funktionelle leksemer der projicerer enten som D i DP, fx *this*, eller som Q i QP, fx *much*. Argumenterne

der taler for Abneys analyse, ligger uden for denne artikel, men et par eksempler gives i (10) som illustrer DP-analysens pointe. De understregede såkaldte pronominer er i en projektion som er højere end AP og NP, og de kan derfor umuligt stå på N's plads som pro-former, de må nødvendigvis stå i en højere projektion, nemlig D i DP.

- (10) (a) *I need something blue.*
(b) *We linguists need to stick together.*

De såkaldte pronominer i (10) er altså ikke i streng forstand pro-former for noget andet, de er funktionelle projektioner over NP. Deres ordklasse kaldes normalt determinativer. Jeg antager at det tilsvarende gælder ^{pro}that hvad enten det optræder med eller uden en NP som komplement. For nemheds skyld bevarer jeg dog den traditionelle betegnelse pronomen selvom den altså i realiteten er misvisende.

Et af de karakteristiske træk der blev fremhævet for pronominer i forbindelse med (3.d) versus (4.c) var at pronominer kan optræde som komplement for præpositioner. Det er her vi hurtigt kan konstatere at dansk *som* ikke er et pronomen i relativsætninger. I pied piping-konstruktioner, hvor en præposition i en relativsætning spidsstilles sammen med sit nominalkomplement, er *som* udelukket, sml. (11.a'-b'). Ægte *hv*-pronominer – eller strengt taget *hv*-determinativer – må tages i brug. Bemærk også at de ægte pronominer er genussensitive i *hvilket* over for *hvem*, mens *som* er invariabel.

- (11) (a) *huset som vi bor i*
(a') **huset i som vi bor (men: huset i hvilket vi bor)*
(b) *pigen som vi gav bogen til*
(b') **pigen til som vi gav bogen (men: pigens til hvem vi gav bogen).*

Tilsvarende må genitiv klares med en ægte nominalkategori:

- (12) (a) **manden som's bil jeg så*
(b) *manden hvis bil jeg så.*

Sidst men ikke mindst må vi konstatere at *som* ikke kan optræde i relativsætninger som har en sætning som antecedent. Igen er det nødvendigt med et ægte pronomen.

- (13) (a) **Antallet af biler på vejene er stigende, som jeg er sikker på er dårligt for miljøet.*
(b) *Antallet af biler på vejene er stigende, hvilket jeg er sikker på er dårligt for miljøet.*

For så vidt angår dansk, behøver vi egentlig ikke yderligere bevis. Der er nemlig ikke rigtig andre gode argumenter for at antage at *som* er et pronomen. *Som* er tydeligvis ikke et relativpronomen. Dansk har ikke et homonymiproblem.

THAT I ENGELSKE RELATIVSÆTNINGER

Hvis vi nu vender blikket mod engelsk, kan vi gøre observationer af distributionen af *that* som i høj grad er identiske med observationerne af distributionen af *som* i danske relativsætninger. Huddleston et al. (2002: 1056-1057) anfører en række grunde til at *that* i relativsætninger skal analyseres som ^{konj}*that*: *That* i relativsætninger kan ikke være komplement for en præposition i pied piping-konstruktioner, sml. (14); *that* i relativsætninger er semantisk indifferent over for antecedenten, sml. (15.a-f); *that* i relativsætninger har ingen genitivform (der er dog en dialektal undtagelse), sml. (16); *that* i relativsætninger kræver trækket finit i sin komplementsætning; *that* i relativsætninger kan udelades på samme måde, men ikke under samme betingelser, som *that* i objektsætninger. Huddleston et al. (ibid.) giver nedenstående eksempler på at *that* i relativsætninger ikke kan være komplement for en præposition, og på at *that* er uspecificeret for genus, samt at *that* ikke har en genitivform.

- (14) (a) **the knife with that he cut it*
(b) *the knife with which he cut it.*
- (15) (a) *They gave the prize to the girl {that, who} spoke first.*
(b) *Have you seen the book {that, which} she was reading?*
(c) *He was due to leave the day {that, when} she arrived.*
(d) *He followed her to every town {that, where} she went.*
(e) *That's not the reason {that, why} she resigned.*
(f) *I was impressed by the way {that, *how} she controlled the crowd.*
- (16) (a) **the woman that's turn it was*
(b) *the woman whose turn it was.*

Det er værd at bemærke at det faktum at *that* ikke har en genitivform ikke nødvendigvis adskiller ^{konj}*that* fra ^{pro}*that*. Tilsvarende må det konstateres at kravet om finitedej heller kan tjene til at identificere *that* i relativsætninger som ^{konj}*that*, idet de entydige *wh*-pronominer heller ikke kan optræde med en infinitivrelativsætning, hvilket Huddleston et al. anerkender i en note (2002: 1057, note 10). Sidst, men ikke mindst, er det heller ikke klart

hvordan det er muligt at konstatere at en relativsætning hvor et relativord er udeladt, er udtryk for en udeladelse af *that* frem for af et *wh*-pronomen.

De mest entydige argumenter hos Huddleston et al. er altså at *that* i relativsætninger mangler det helt centrale træk for pronominer at de gerne skulle kunne distribuere som et nominal, herunder som komplement for en præposition, samt at *that* i relativsætninger synes at være uspecificeret for genus. Denne sidste observation er interessant for så vidt at *wh*-pronominerne tydeligvis er genusensitive i relation til trækket [\pm HUMAN]. Lad os forfølge den observation i relation til det diakrone og det synkrone kontrastive perspektiv.

I det diakrone perspektiv er det særdeles interessant at den invariable form *þe* blev brugt i oldengelsk på førstepladsen i ledsætninger hvor et argument var koreferentielt med kernen i en overordnet NP. Altså i relativsætninger. *þe* bliver ofte refereret til som „relative particle“ (fx hos Mitchell og Robinson 2001: 75). Den invariable form fremgår af eksempel (17), som er taget med oversættelse fra Allen (1980: 76):

(17) *Gemyne he þaes yfeles þe he worhte*
remember he the evil that he wrought

Det er naturligvis en meget vigtig observation at engelsk allerede i oldengelsk benyttede sig af en invariabel form som markør i relativsætninger da dette var en periode hvor kasus, genus og numerus stadig var meget stærke formelle kategorier, ikke mindst i pronominer. Denne observation skal nu kombineres med det faktum at *þe* i oldengelske relativsætninger ofte blev kombineret med genus-, numerus- og kasussensitive pronominer i relativsætninger, som i (18), der er citeret med en lettere modificeret oversættelse fra Mitchell og Robinson (2001: 76).

(18) *Eadig bið se wer þe his tohopa bið to Drihtne*
blessed is the man that his hope is in the-Lord

Noget tyder på der var en plads i relativsætningen til *þe*, men at der efter behov kunne indsættes en rigtig pronominalkonstruktion på en efterfølgende plads hvis der var behov for eksplicit kasus, genus og numerus. Det skal naturligvis også bemærkes at *þe* næppe står på en argumentplads i relativsætningen i (18). Der er altså flere indikationer på at *þe* er en konjunktion – og dermed invariabel – på en konjunkionalplads i relativsætningen. Den konklusion understøttes af at *þe* kun kunne optræde med strandede præpositioner og altså ikke i pied piping-konstruktioner, hvilket svarer helt til situationen i moderne engelsk *that*.

Vi kan altså konstatere at oldengelsk havde en konstruktionstype i relativsætninger som gav plads til en konjunktion. Ved siden af den såkaldte *þe*-relativ havde oldengelsk en såkaldt *se*-relativ. *Se*-relativsætninger var sætninger med et spidsstillet demonstrativpronomen, altså former af maskulinum, neutrum og femininum *se*, *þæt* og *sēo* (Allen 1980: 82-86). Ganske forudsigeligt optrådte de med numerus, kasus og genus markeret, og de kunne indgå i pied piping-konstruktioner. *Þæt* blev således anvendt hvis dets antecedent havde genusstrækket neutrum. Det svarer fuldstændig til situationen vi kender i moderne tysk, hvor demonstrativpronomenerne og relativpronomenerne er identiske.

Til tider i oldengelsk og systematisk i middelengelsk kommer så relativkonstruktioner med *þæt*, forgængeren for moderne engelsk *that*. Det er en form der som udgangspunkt er identisk med neutrum singularis af det oldengelske demonstrativpronomen *þæt*. Var det ^{konj}*þæt* som gik ind i stedet for *þe*, eller var det ^{pro}*þæt*? Det er klart at *se*-relativer jo kunne have *þæt* når antecedenten havde trækket [neutrum]. Men *þæt* begyndte at optræde invariabelt og uden genuskorrelation med sin antecedent. Siden *þæt* ikke havde genus- og numerus kongruens med sin antecedent; siden *þæt* ikke var markeret for kasus; siden *þæt* ikke kunne optræde i pied piping-konstruktioner, er der relativt mange gode indicier som peger i retning af det var det samme ^{konj}*þæt* som var blevet rekategoriseret fra pronomen til konjunktion i oldengelske komplementsætninger. Den klart mest oplagte analyse af *þæt* i oldengelske og middelengelske relativsætninger er at det var ^{konj}*þæt*.

Hvis vi fremskriver fra middelengelsk til moderne engelsk, må udgangspunktet være en nul-hypotese. Altså, medmindre vi har grund til at tro andet, er *that* i moderne engelske relativsætninger en direkte efterkommer af oldengelsk ^{konj}*þæt*. Den analyse styrkes betragteligt af det faktum at *that* i moderne engelske relativsætninger ikke alene er specificeret for genus, som påpeget af Huddleston et al. ovenfor, men også numerusinvariabelt. Det tilsvarende ^{pro}*that* er jo i høj grad numerusmarkeret, sml. (19.a-d).

- (19) (a) *I like that book.*
(b) *I like those books.*
(c) *I like the book that I read.*
(d) **I like the book those I read.*

Mens engelsk stort set mistede genus og kasus i overgangen fra oldengelsk til middelengelsk, bevarede det faktisk et stærkt numerustræk, som afspejles obligatorisk i ^{pro}*that* over for ^{pro}*those*. Hvorfor skulle numerusdistinktionen ikke tilsvarende være bevaret i relativkonstruktionen? Eksplicit numeruskongruens mellem relativpronomen og antecedent trives i hvert tilfælde i bedste velgående i moderne tysk, og den var der som nævnt ovenfor i oldengelske *se*-relativer, hvor det spidsstillede lekssem jo var et demonstrativpronomen.

- (20) (a) *Ich mag das Buch das ich leste.*
 (b) *Ich mag die Bücher die ich leste.*

Den manglende numeruskongruens i moderne engelsk *that* er endnu et stærkt indicium som peger i retning af at *that* i moderne engelske relativsætninger er ^{konj}*that*. Bemærk at det faktum at relativpronominet *which* heller ikke eksplicit viser numerus, ikke er noget modargument, idet det heller ikke som interrogativt pronomen har en numeruskontrast.

En sidste observation angående kongruens som taler for at *that* i relativsætninger er ^{konj}*that* frem for ^{pro}*that*, er at ^{pro}*that* faktisk ikke kan referere til en referent der kræver trækket [+HUMAN]. Kun når ^{pro}*that* tager et nominalkomplement med trækket [+HUMAN], kan det referere til en person, sml. (21.a-b).

- (21) (a) *I met that yesterday (that kan ikke referere til en person).*
 (b) *I met that guy yesterday.*

Når nu ^{pro}*that* har en sådan referentiel restriktion når det står uden nominalkomplement, hvordan kan det så være at den restriktion ikke er til stede i relativsætninger?

- (22) *the guy that I met yesterday*

Hvis vi ville forfølge den analyse hvor *that*, *who* og *which* er sidestillede relativpronomener, ville vi også skulle finde *ad hoc*-forklaringer på hvorfor kun *which* indgår som relativpronomener i relativsætninger med en sætnings-antecedent. Vi ville jo netop forvente at det genusneutrale *that* også skulle kunne det.

- (23) *The number of cars on the roads is growing, {which, *that} I am sure is bad for the environment.*

Føjer vi nu det formelle argument til at *that* i relativsætninger altid har den svækkede schwa-vokal, altså /ðət/, som vi finder i ^{konj}*that*, må de sprogimmanente data siges at pege ganske entydigt i retning af at *that* i relativsætninger faktisk er ^{konj}*that*, og ikke ^{pro}*that*.

Hvis vi nu sætter at det er legitimt at understøtte analysen af engelsk med kontrastive data fra dansk, så kan vi nu vende tilbage til de observationer i dansk vi gjorde i relation til (11)-(13). De selv samme argumenter som peger i retning af at dansk *som* i relativsætninger er en konjunktion, genfindes i engelsk. Hvis det er den bedste analyse for det ene sprog, hvorfor så ikke også for det andet sprog? Begge sprog har altså formentlig valgt

samme strategi, nemlig at markere en relativsætning med en konjunktion eller med et pronomen af *hw*-typen.

KONKLUSION

Den kontrastive sproganalyse fik ikke vokset sig til et stærkt paradigme i den teoretiske sprogbeskrivelse. Som ovenstående analyser har understreget, er der dog væsentlige indsigter at hente hvis vi kan perspektivere det ene sprog med det andet. Når det er en naturlig analyse at dansk *som* i relativsætninger er en konjunktion, hvorfor skulle vi ikke også acceptere den samme analyse på stort set det samme grundlag for engelsk *that* i relativsætninger?

Hvis den konklusion er rigtig, kan jeg jo til min store fornøjelse også konstatere at *that* i engelske relativsætninger ikke kommer i vejen for en analyse hvor engelsk har en paradigmatiske kontrast mellem *th*-pronominer og *wh*-pronominer. Kontrasten er ikke lokalt og arbitrært ophævet i relativsætninger. Nu tilbagestår der blot et forklaringsproblem: Germanske sprog har en meget fast sammenhæng mellem finithed og obligatorisk subjekt. Hvis *som* og *that* er konjunktioner, hvordan kan det være at de finitte relativsætninger kan optræde uden et subjektsnominal, som i (24)?

- (24) (a) *den analyse som i sidste ende viser sig bedst*
(b) *the analysis that ultimately proves best.*

Det spørgsmål vil jeg overlade til andre som har den nødvendige tid til at finde den bedste analyse. Her må jeg nøjes med at konkludere at de argumenter vi har været igennem i denne artikel, godtgør at det giver god mening at kontrastere dansk og engelsk med henblik på at finde den gode analyse.

Alex Klinge (f. 1962) er lektor ved Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi på Copenhagen Business School.

Litteratur:

- Abney, Stephen (1987): *The English Noun Phrase in its Sentential Aspect*. PhD dissertation. MIT.
Allen, Cynthia L. (1980): *Topics in Diachronic English Syntax*. New York og London: Garland.

- Bache, Carl og Niels Davidsen-Nielsen (1997): *Mastering English. An advanced grammar for non-native and native speakers*. Berlin og New York: Mouton de Gruyter.
- Davidsen-Nielsen, Niels (1990): *Tense and Mood in English: a comparison with Danish*. Berlin og New York: Mouton de Gruyter.
- Huddleston, Rodney, Geoffrey K. Pullum og Peter Peterson (2002): Relative constructions and unbounded dependencies. I: *The Cambridge Grammar of the English Language*. Red. af Huddleston, Rodney and Geoffrey K. Pullum. Cambridge: Cambridge University Press, s. 1031-1096.
- Hudson, Richard (1990): *English Word Grammar*. Oxford: Blackwell.
- Klinge, Alex (2006): The Unitary Procedural Semantics of the, this and that. I: Explorations in the Semantics/Pragmatics Interface. Red. af Maj-Britt Mosegaard Hansen og Ken Turner. *Acta Linguistica Hafniensia* 38, s. 53-77.
- Klinge, Alex (under udgivelse): Stating the case for *p*- root and *hw*- root determiners. I: *Essays on Nominal Determination*. Red. af Henrik Høeg Müller og Alex Klinge. Amsterdam: John Benjamins.
- Langacker, Ronald W. (2001): What *wh*- means. I: *Conceptual and Discourse Factors in Linguistic Structure*. Red. af Alan Cienki, Barbara J. Luka og Michael B. Smith. Stanford: CSLI Publications, s. 137-152.
- Mitchell, Bruce og Fred C. Robinson (2001): *A Guide to Old English Grammar*. 6. udg. Oxford: Blackwell.
- Palmer, Frank, Rodney Huddleston and Geoffrey K. Pullum (2002): Inflectional Morphology and Related Matters. I: *The Cambridge Grammar of the English Language*. Red. af Huddleston, Rodney and Geoffrey K. Pullum. Cambridge: Cambridge University Press, s. 1565-1619.
- Sag, Ivan (1997): English Relative Clause Constructions. I: *Journal of Linguistics* 33, s. 431-483.